

dás is, mely a tények *jelentőségét* keresi. A tények típusai és elhelyezkedésük a lehetőségek közt, a történelmi és kollektív létezés értéke és értelme, a történelmi közösségek tudományos jellemzésének módszerei és megbízhatósága, a sorstípusok összefüggése a jellemek típusaival: csupa olyan kérdés, mely túl a történelem esetlegein, annak mintegy metafizikai hátterét kutatja, s az esetlegesnek látszó tények mélyebb jelentőségére szeretne rávilágítani.

Ez nem a történetíró, hanem a filozófus dolga.

Természetes érdeklődéssel forgatom hát a filozófus könyvét, aki ezekkel a kérdésekkel foglalkozik, s mintegy a modern tudomány nyelvére fordítja le a problémákat, amiket Széchenyi óta inkább csak költőink mertek fölvetni, Vörösmartytól Adyig, a magas költészet szimbolikus és lírai módján. Ezt kísérli meg Prohászka Lajos *A VÁNDOR ÉS A BUJDOSÓ* című tanulmányában. Ő maga tökéletesen tudatában van annak, hogy a költők nyomain jár. Gyakran idézi Adyt, s még a filozófiai terminológiában is igyekszik fölhasználni a költők tömör és jelképies kifejezéseit, sőt utánozni kifejezőmódjukat, ahogy könyvének címe is mutatja. A magyar költésztől a német metafizikáig elég nagy távolság. Új filozófusunk szelleme ezt a távolságot szeretné áthidalni

(OSZK Fond III/1848)

Károlyi Amy

„VALAKI UTÁNAM KIÁLT”

(*Ady Endre*)

Fülep Lajos nem tartozott a könnyű emberek közé. Ellentéteit olasz harmóniával keverte be. Egyszerre volt barátságos és szíves, és barátságtalan és szívtelen. Ez bizonyára magánélete szférájába hajlott át, amiről sohasem ejtett szót, s ami után sosem kíváncsiskodtunk.

Két otthona volt jellemző az emberre. A pesti, amelyben megtalálható volt a világművészetének lenyomata, s a zengővárkonyi paplak, a birsszagot árasztó és paraszi regölést visszhangzó ház. Mindkét otthon szuverén ura volt, falusi háza a paraszti élvégvára, ahol ő kapitánykodott.

Mi vonzott embereket Fülep Lajoshoz? Tőle tanulni lehetett, anélkül hogy tanított volna.

Tanított környezetével, azzal, hogy mi tetszett vagy mi nem tetszett neki. Semmilyen ráhatásra nem mondta a jóra, hogy rossz és a rosszra, hogy jó. A felismerés ízlés dolga, a véleménye mellett való kiállás pedig karakánság.

Sajátságos kapcsolat volt Weöres Sándoré és Fülep Lajosé: Sándor számára Fülep a kritikus volt, akinek az ízlésében megbízott. Fülep számára Sándor a költő, XX. századi Orpheusz. A kölcsönös nagyrabecsülésen és szereteten (szeretet! nagy szó) kívül és belül állandóan vitakoztak. Fülep szinte szándékosan olyat mondott, aminek Sán-

dor majd ellentmond, és Sándor meg is felelt a várakozásnak. Én titokban mindketőnek igazat adtam, s közben nem unatkoztam.

Személy szerint sokat köszönhetek neki. No nem protegálást, amit nem kértem, s amit nem is adott volna, de azt, hogy észrevette: nem véletlen, hogy vagyok. Divat volt az újonnan jöttet akarnoknak titulálni és megszurkálni, az idegen rosszul járt az összeszokott manézsban. Ami persze már ósidók óta szokásos a baromfiudvarban.

Első kötetkémből kiemelt egy verset, mely az erdőbe hazavágyó bútorokról szólt, s persze az istenekről, akik a fában bejöttek szolgálatunkra a szobánkba. Ez a kiemelés nem volt sem dicséret, sem „versismertetés”. Analízis volt.

Ez a kiemelés kézmozdulat volt: ebbe az irányba haladj. Babitsnak lehetek hálás, és Fülep Lajosnak. Mindkettőjüknek a kézmozdulatáért, az irányjelzésért. Iránytűvel a zsebemben, a többit magamnak kellett véghezvinni.

Európai, sőt ázsiai nyugalma alatt azonban tüskék, sőt török laktak. Ha valami nem tetszett, a rosszállása gyilkolt. Az önjelöltek tolakodása felbőszítette, bizalmaskodó tegezésre magázással válaszolt, a hetyke vadászkalap tulajdonosa pedig kalapja sörte-pamacsa mellé dísznek tűzhetne volna Fülep Lajos véleményét: „*Lebemann és álköltő.*”

Szentbeszéd, politikai program, nekrológ akkor tartja ébren a híveket, ha rövid. Hadd fejezzem be Zádor Anna mondatával, melyet egy zsúfolt 11-es autóbuszon súgott a fülembé Fülep Lajos halálhírére: „*Örülök, hogy a kortársa lehettem.*”

Parancs János

LEGYEN BÁRKI

sajnálom őt
 aki a helyemre áll
 az öntudatlan törtetőt
 amint rémképeivel viaskodik
 a semmi buborékát
 aki fél és hősködik
 mintha volna aki rá figyel
 mintha volna bárki is
 aki megkülönböztet egymástól
 két öregedő fehér embert
 két sárgát rézbőrűt vagy feketét
 alig pislákol már az értelem fénye
 jobb volna mégis meg se látni
 amit élénk tár irgalmatlanul
 közlelről még fölismerhető
 egy-egy ellenszenves vagy kedves arc
 távolról egyformán vigyorgó
 üreges és sárga koponya mind
 fölcserélhető csorba csontedény
 amiben már semmi sincs